

1956 YILINDA

15

EV VE APARTMAN DANIŞI

İkramiye ve kredi

Ayeten zengin para ikramiyeleri

AKBANK'IN MÜŞTERİLERİNE YENİ HİZMETİ

YÜZ EVLER MAHALLESİ

Hesabınızda daima en az 150 LİRA bulundurunuz.

AKBANK

(Tefessülât İşletiminde)

**T. C.
ZİRAAT
BANKASI**

Vadeli, Vadesiz tasarruf hesapları 1956 yılı ikramiye planı tutarı

2.000.000

Liradır

Bu Zengin plânda Gayrimenkuller, dolgun para ikramiyeleri, eşya, traktörler, ziraat âletleri bulunmaktadır.

**FERAHLIK
ve NEŞE**

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Kasım 1956

İÇİNDEKİLER:

.....	Mahmut B. GAZİMİHAL
.....	Muzaffer UYGUNER
.....	Osman BOLULU
.....	Mehmet Halit BAYRI
.....	(Behçet K. ÇAĞLAR)
.....	İhsan HİNÇER
.....	Cahit ÖZTELLİ
.....	Mehmet BAĞÇECİ
.....	Nihat BEDİ
.....	H. C. OĞULTÜRK
.....	Hüsnü YILDIZ

Sayı: 88

Kuruş: 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE ETEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

201

200

1956 YILINDA

15

EV VE APARTMAN DAİRESİ

İkameye ve kredi

Ayrıca sening para ikramiyeleri

AKBANKIN MÜŞTERİLERİNE YENİ HİZMET

YÜZ EVLER MAHALLESİ

Hesabınızda daima en az 150 LİRA tutulmaktadır.

AKBANK

(Tasfiyat İşlemlerinde)

T. C.
ZİRAAT
BANKASI

Vadeli, Vadesiz tasarruf hesapları 1956 yılı ikramiye planı tutarı

2.000.000

Liradır

Bu Zengin planda Gayrimenkuller, Döviz ve para ikramiyeleri, ev ve apartmanlar, kira ve diğer hizmetler mevcuttur.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Kasım 1956

İÇİNDEKİLER:

OYUNLARIMIZ VE ZİHNİYET	Mahmut R. GAZİMİRALİ
KANDIRADAN DERLENEN DEYİMLER	Muzaffer UYGUNER
REŞADİYE'DE İNANÇLAR	Osman BOLULU
MEYDAN ŞAIRLERİNDEN LÜTFİ	Mehmet Hakkı BAYRI
ANKARALI AŞIK ÖMER'İN ATATÜRK'E AĞIDI	(Behçet K. ÇAĞLAR)
DEDEM KONYALI OĞLAĞCI HACI HASAN	Hüsnü HİNÇER
KARACA ÖZAN'IN YAYINLANMAMIŞ ŞİRLERİ (VI)	Cağrı ÖZEL
YENİCEARMUTÇUK KÖYÜ BİLMECELERİ	Mehmet BAĞÇIOĞLU
AT HAKKINDAKİ İNANMALAR	Ankarcı'da Nihat BEDİ
TÜRK HALK MÜZİKİSİNİN YUGOSLAVYADAKİ TESİRLERİ	H. C. OĞULTURK
SERİK'TEN MASALLAR: (I) BEY OĞLU ALI	Hüsnü YILDIZ

Sayı: 88

Kuruş: 25

SANİT VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MESUL MÜDÜR: HÜSNÜ HİNÇER

1956 YILINDA

10 APARTMAN

10 BAHÇELİ EV

875 000 ₺

TÜRKİYE BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

YIL SONUNDA

10

BAHÇELİ EV

Ayrıca

1500 Hesap sahibine

150.000

Lira

Para ikramiyesi

AKBANK

Hesabınızdaki her 150 liraya
ayrı bir kur'a numarası verilir.

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Senelik abonesi
300, altı aylık
abonesi 150
kurustur.
Yarı dışı senelik
abone 2 dolardır.

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak, No. 17, İstanbul

Adres değiştirmeler
hiçbir şart ve ücretle
tâbi değildir.
Basımın yazılar
talop vukuunda
kade edilir.
Dizgi ve Baskı:
ERİGÖL MATBAASI

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU: AGUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MESUL MÜDÜRÜ: İHSAN HİNÇER

No. 88

KASIM 1956

YIL: 8 — CİLT: 4

Oyunlarımız ve Zihniyet

Yazan: Mahmut R. GAZİMİHÂL

Yurdun bazı yerlerinde «Samah» adlı sı-
ra oyunları revaçtadır; bu tâbirin «sema»
kelimesinden kaldığına hiç şüphe yoktur.
Tâbirin şimdiki halde âyta ile en ufak bir
ilişği yoktur; tamamile «neşeli oyun» an-
lama gelmektedir. Halbuki menşinde mu-
hakkak surette tarikatlara bağhydılar.

Bazı kimseler tarikatların son ilgasın-
dan sonra bu oyunların ilk defa olarak ser-
best hayata geçtiklerini sanıyorlarsa da, tah-
minin işte bu yenilik derecesi kat'iyen yan-
lıştır.

Samahlar, tarikatların son ilga tarihini-
den çok önceleri de dindışı mahiyetlerle
mevcuttular: Meselâ, resmi bir heyetçe ha-
zırlanıp basılmadan tek elyazması mahfuz
kalan «Burdur Vilâyeti Halkıyat ve Harsıya-
ta» cildini ele alalım. Bu kitabın sözlük bö-
lümünde samah tâbiri «eğlenceyi toplantı» an-
lamında olarak tarif edilmiştir.

Eski Sihat ve İçtimaf Muavenet Vekâ-
letinin 1922 den itibaren yerli yerinde araş-
tırmaları hazırlayıp bastığı kitapların
Kayseri'ye ait cildinde «samah» medrese-i
ilmiyede talebe-i ulüma mahsus bir şenlik
olarak izah ediliyor! — «Samah medresesin-
de zeybek kıyafetli, eli topuzbaş değnekli ve
silâhlı bıçaklı zübo nâmile birkaç talebe do-
natılmış olur» tarzında bazı bilgiler de ve-
riyor. — Hattâ, her iki kitap eski yazıya
oldukları için, kelimenin imlâsı «sad, mim,
elif, hr» harflerle yazılmıştır: Samah! —

Böylece, samah, şenlik ve oyunları Cumhu-
riyetten çok önce tarikatlerle ilgisizdi. Çoğu
yerler için keyfiyet mutlak surette bu mer-
kezdeydi. — Nice oyunlar gibi onların men-
şei de her halde mistik idi. Alevilikten çok
eskiden ayrılan bazı bölgelerde hâtıralarının
folklor halinde yaşamış olduğu anlaşılıyor.

Aynı halin «halay» adlı Orta Anadolu
sıra oyunlarında vukua geldiğini düşündüren
sebepler vardır: Meselâ, Samah denilenler ile
Halaylar arasında şekil kısımları bakımından
tıpkılık denilebilecek derecede andırışmalar
vardır.

Halay kelimesinin halk dilinde «alay»
gibi telâffuz edildiği vâkidir; fakat tâbirin
alayla hiçbir münasebeti bulunmadığı mu-
hakkaktır. «Aja ala hey!» gibi bir nidâdan
kısaltılmağı düşünülebilir. Nitekim yukarıda
adı geçen Burdur kitabında halkın «ilâhi» ke-
limesini keza aley telâffuz ettiği haklı ola-
rak yazılmıştır. Bu tahminlerin başlangıcı sı-
ra oyunlarımızın şamanlık menşeiile alâkalı
olabilir.

Bazı eski lûgatçılar ve şehirliler sıra o-
yunlarımızı «hora tepmek» ile izahlan âde-
ta zevk duymuşlardır! Halbuki yerlilerimiz
horayı yalnız hristiyanlara has bir oyun tipi
halinde nâdiren tanımışlardır. Davulzurna o-
yunları horadan tamamilen ayrı bir tarzda. Bu-
na dikkat edilmiyordu. — Patavatsız konuş-
manın pek eski olmanın tek misâlini hatırla-
tmakla yetineceğim. Erzincan hakkındaki

Kandıra'dan Derlenen Deyimler

- I -

Tophyan : Muzaffer UYGUNER

Acıkacağıım diye sığmağa korkmak - Cimri.
likten bir şey yapmamak.
Adı sanı batmak - Bedduadr.
Agobun kazı gibi yutmak - Acele acele çiğ-
nemedenden yutmak.
Ağızdan baklayı çıkarmak - Söyleyeceğini
söylemek.
Ağız kokusu dinlemek - Muaheze edilmek.
Ağız tadile yemek - Kavgasız gürültüsüz
yemek.
Ağustosta boku donmak - Çok üşümek.
Ağzi açık ayran delişi - Şaşkın.
Ağzi var dili yok - Sessiz.
Ağzına geleni söylemek - Çekinmeden her
şeyi söylemek.
Ağzına bir parmak bal çalmak - Olmayacak
bir şey vadedmek.
Ağzında bakla işlanmamak - Duyduğu her-
şeyi söyleyivermek, boşboğaz.
Ağzını bıçak açmamak - Hiçbir şey söyle-
memek.

faydalı bir kitapta şöyle denilmiştir: «Milli şarkılarının neden ibaret olduğunu sorduğum bir ihtiyar, sualimi bile anlamadı: Ne şarkı- sı? Kürtler yalnız halay çekerler dedi. Fil- vâki bütün kürtler arasında, belki hiçbir te- favvüt göstermeksizin, davul ve zurna ile ça- lınan bir takım musiki havaları vardır ve kürtler davul zurnanın, kulak zarını patlatan sesleri karşısında, el ele tutuşarak muttarit ve aheste, hora tepmekler Halay yalnız da- vul ve zurnanın gümbürtüsü içinde çekilir. halaya iştirak edenlerin zaman zaman derin bir şehik ile inledikleri işitilir.» — İhtiyar muhatabı halay çekerken dediği, kendisi de fıkra sonunda bunu tekrarladığı halde, ara- da «hora tepmek» tâbirini kullanması hazin bir tedbirsizlik olmuştu. Rumcalığını bilme- mek yüzünden hora kelimesini kürtçeye mal ediyor. Asya menşeyini bilmediği halayı hora ile bir tutuyor, davulzurna ile hora tepile- bilmiş olduğunu sanıyor, Erzincan Türkme- nini Kürt ile karıştırıyor, davulzurna ha- layların Anadoluda herkesçe çekildiğini bil- miyor, Yalı ve Halay gibi adların türkçeli- ğinden habersiz bulunuyor. üstelik de halayı

Akar kokar - Pis.
Akum derken bokum demek - Ne söylediğini
bilmemek.
Akıntıya kürek çekmek - Boş bir şey için
uğraşmak.
Akıllı bir karış yukarda - Deli dolu.
Akli bokuna karışmak - Çok korkmak.
Aklına turp sıkıkmak - Akılsız olduğunu bil-
dirmek için.
Aklına yatmak - Uygun bulmak. mâkul bul-
mak.
Allah canını alsın - Beddua.
Allah çirkinler bahtı versin - Çirkinlerin
bahth olduğundan dolay.
Allah düşman şerrinden korusun - Hayırdı-
adır.
Allah sağ gözü sol göze muhtaç etmesin.
Al Allah kulunu zapteyle delini - Ansızın ku-
zan ve yatıştırılmaları boş veren insanlar
için söylenir.
Alımı tez Bir şeyi kolayca öğrenebilir.

ve davulzurnayı kaba buluyor!! Halkıyatla sureta ilgilenmiş görünen bir yurt tetkikçi- sinin kırk yıl önceleri tek fikrasına kaç tür- lü dalâletin birden dolabildiğine bundan da- ha vezir bir örnek tasavvur edilemez! Ha- layı köyü cezbenin eninlerle çekerken, şe- hirli gaflet nidâlarile çekistirmişti: Öyle ki- bu türlerden «çekiştirme» edebiyatının eski notları toplanacak olsa belki bütün bir ki- tapçığa malzeme teşkil edebilirdi. Şükür ki- Türk «biyü» oyunculuğunun Anadoluya da- vulzurnalı yürüyüşleriyle nasıl geçmiş olduğu artık tam bir vuzuuh içinde bilinmektedir. Bu akundan öncelerinin durumu farklı bünyesile ilim dünyasının malûmu bulunmaktadır. Türkçe ile Doğu Roma dili arasında ne ka- dar fark varsa. Halay ile Hora arasında da o kadar fark vardı. Bizansta ne davulzurna, ne yaylı saz, ne de aksak tartımlar (= ry- thmes) ve onların oyunları vardı. Biyü ve Oyun kelimeleri nerelerden kopup geldiyse, medlûlleri de oralardan gelmişlerdi; bunlar yarı dinî ve yarı yiğitçe erkek gösterileriydi, hâfâ da öyledirler; bir farkla: Dinî mahiyet- tekileri istihaleye uğramıştır, hem de karma olmuşlardır.

Alıcı gözle bakmak - Dikkatle bakmak.
Alının damarı çatlamak - Çok uğraşmak.
Altından Çapanoğlu çıkmak - Bir şeyin ne-
ticesini bilmemek.
Anah babah büyütesin - Çocuk için hayır-
dua.
Anam avradım olsun ki. - Bir şeyi garanti
hususunda söylenir.
Anasını bellemek - Hakkından gelmek.
Arabadan soğan indirir gibi - Merasimsiz.
Arabım fellâhi, severim billâhi - Araplar için
taş atma.
Armut piş, ağzıma düş - Emek sarfetmeden
bir şeyin yapılmasını beklemek.
Ateş olsa(n) cürmünce yer yakar(sın) - Kud-
reti az olanlar için.
Ateş pahası - Çok pahalı.
Avrat tuz der, adamın götü cız der - Fakir
kocaların üzüntüsünü anlatmak için.
avucunu yalamak - Nâçar kalmak.
Ayuç açmak - Dilenmek.
Ayağının altına karpuz kabuğu koymak - Bi-
rini bulunduğu yerden oynatmak.
Ayağının altında karıncalar ezilmek - Çok
yavaş yürümek.
Ayak sürümek - Bir işi yaparken ağırdan
almak.
Ayi, günü gelmek (yaklaşmak) - Doğuracak
dişinin doğum zamanı gelmek.
Ayrı baş çekmek - Başka türlü düşünmek,
yapmak.
Ayşe gıdık, Fatma gıdık, çocuğu uyutako-
duk -
Azat buzat, yarın ahrette beni gözet - Tutu-
lan kuş salıverilirken söylenir.
Az ye de hizmetçi tut - Çok emredenler için,
Babaları tutmak - Sinirlenmek.
Balık kavaga tırmandığı zaman - Olmayacak
bir iş hakkında.
Baklıdan kiraza kadar yaşamak - Önemsiz
bir işten dolayı sevinmek.
Balkabağı, - Aptal enayi.
Balmumu yapıştırmak - Üzerinde durmak.
Balta olmak - Peşini bırakmamak.
Baltayı taş vurmak -
Baş ağrıtmak - Tâciz etmek.
Başcavuşun eşiği osurmak - Sözü dinlenme-
mek.
Baş etmek - Baş ile işaret etmek, başa çık-

mak, reis yapmak.
Baş olmak - Zaptedilmek, reis olmak.
Başı götü bir - Her tarafı aynı.
Başında ekşimek - Musallat olmak.
Başında bitmek -
Başını yemek - Usandırmak, ölümüne sebep
olmak.
Başını taşa vurmak - Pişman olmak.
Başının etini yemek - İz'âç etmek.
Başıyla oynamak - Hayatını tehlikeye koy-
mak.
Battı balık yan gider - Her şey olup bittik-
ten sonra.
E'l bel bakmak - Aptalca bakmak.
Belinden inmek - Sulbünden gelmek.
Ben düşmek - Koruk üzümlü salkımında bazı
taneler olgunlaşmağa başlamak.
Bilmediği beş vakit namaz, o da hakka ya-
ramaz - Herşeyi bilenler için.
Bir çala - Bir anda.
Bir eli yağda bir eli balda olmak - Mes'ut
ve müreffeh yaşamak.
Bir ipte oynamak - Bir işi beraberce yap-
mak.
Beyni sulanmak - Bunamak.
Bin dereden su getirmek - Atlatmak.
Bir yana bir taş dikmek - Karara varmak.
Bize de mi lo lo? -
Boğazdan düşmek - İştah kesilmek.
Boğaz oja - Âfiyet olsun yerine.
Bokunda boncuk bulmak - Çok sevinmek.
Bol keseden atmak - Olur olmaz şey için,
söz söylemek.
Bostanları sulamak - Çocuk yatağa işemek.
Borusunu öttürmek - Nüfuzu sayesinde işini
yapmak.
Bostan korkuluğu - İşe yaramayan.
Boş gezenin boş kalfası - İşsiz.
Boy göstermek - Bir iş yapmadan dolaşmak.
Boynu bükük - Zavallı.
Boynu eğri olmak - Minnettar olmak.
Boyun bosun devrilsin - Beddua.
Boyun devrilsin - Beddua.
Bulgurluya gelin gitmek - Çok çalışanlar için
söylenir.
Burda yürürüm kılıcı Bağdatta oynar ucu -
Söylenen sözün başka yerde duyulmasını
anlatmak için.
Burguculara dönmek - Güneşten yanmak.

Burnundan getirmek . Acısını çıkarmak, in-
tikam almak.
Burnundan kıl aldirmamak . Gayet titiz ve
alngan olmak .
Canı çekmek . Arzu etmek.
Canın cehenneme . Beddua.
Canını dişine takmak . Var kuvvetini sar-
fetmek.
Cart kaba kâhat (kâğıt) . Caka satanlar
için.
Cemaziyel evvelini bilmek . İgyüzünü bilmek.
Cim karnında bir nokta . Cahil.
Cin başka şeytan başka . Şahıslara göre de.
ğişiklik.
Cinleri tutmak . Babaları tutmak.
Çanına ot tıkamak . Susturmak.
Çiğ yavrusu gibi dağıtmak (dağılmak) . Su-
raya buraya dağıtmak.
Çingene çalıp kürt oynamak . Ne olduğu
belli olmamak.
Çingene gelini gibi kırıtık . Bir iş yapma-
dan oturmak.
Dahna basmak . İnadına yapmak.
Dağ kıran baş kesen . Efelik yapan için.
Dananın kuyruğu kopmak . Sonuçlanmak.
Darılan darı boku yesin . Darılanlar için.
Dediğim dedik, çaldığım düdüğ . İnatçılar
için.
Defterin dürüle . Beddua.
Deh etmek . Koğmak.
Deli misin, deliler köyünden misin? . Sağma-
sapan konuşanlar için.
Deli türbesi (gibi) . Darmadağınık.
Dert görmeyesin . Hayır dua.
Deve yapmak . Yok etmek, yiyip bitirmek.
Deveye niçin boynun eğri demişler; «Nerem
doğru ki» demiş .
Dikme direk . Ayakta.
Dilde tüy bitmek . Çok söylemekten usan-
mak.
Dilinde tüy bitmek . Dilde tüy bitmek.
Diline sağlık . İyi bir şey söyleyen hak-
kında dua.
Dil ötu yemek . İyi ve güzel konuşmak.
Dingonun ahır . Söyleyen ve dinleyen belli
olmayan meclis hakkında.
Dipçi bucaklı . Herşeyi tamam.
Dipsiz kile boş anbar . Herşey noksan ve
hatâlı, sonu yok.
Diş diş olmak . Pütür pütür olmak.

Dişe dokunmak . İşe yaramak.
Doğmamış çocuğa don biçmek . Meydanda
olmayan bir şeyi var kabul etmek.
Dokuz doğurmak .
Dolmaya da gelmek sarmaya da . Her işe
yarayan için.
Doyumluk değil tadımlik . Az verilen şey
için.
Eceline susamak .
Ekmeğini ayağı ile tepmek .
Ekmeğin elden su gölden . Bedava yaşayan,
parazitler için.
Eksik etek . Kadın.
Ekten saptan deli kıza kaftan . Birçok şeyi
karıştırıp bir şey yapılması.
El çekmek . Yardımı kesmek, boş vermek.
Eli bayraklı . Cadı.
Eli böğründe kalmak . Nâçar kalmak.
Eli koynunda kalmak .
El ucuyla yapmak . İstemeyerek yapmak.
Elifi görse mertek sanır . Cahil.
El yetmez, göz görmez . Çaresiz zavallı.
Eşeği kancuk olmak . Hakkı teslim etmek.
Et kafa . Aptal, ahmak.
Ey fırtına fırtına, bin babanın sırtına; baban
sana ne dedi?, yarı yolda kal dedi .
Fırtınanın durması için çocukların söy-
lediği tekerleme.
Feleğin çenberinden geçmek .
Fes'ni önüne eğmek . Düşünmeğe başlamak.
Gâvur ölüsü gibi . Ağır, merasimli.
Geçmiş kandilli (Geçmiş kınah veya geç-
miş tenekeli) .
Gel git akıllı . Havalı.
Gel geç akıllı .
Gemi azya almak . Lâf dinlememek.
Gök görmedik . Âdâbı muâşeret bilmeyen.
Götü kırmızı mumla çarpmak .
Götüyle köy yıkmak . Beceriksizlik etmek.
Göt ister . Cesaret ister.
Götü açık . Çıplak.
Götüne kına yakmak . Çok sevinmek.
Götünü yere koymamak . Oturmamak.
Götün götün gitmek . Kıyıyla sürünerek git-
mek.
Götünü yırtmak . Çabalamak.
Gözdağı vermek . Korkutmak.
Gözüne (göze) almak . Kabul etmek.
Gözünü tutmak . Beğenmek.
Gün vermek . Tarihini belli etmek.
(DEVAM EDECEK)

Halk İnanmaları :

Reşadiye'de İnançlar

Yazan : Osman BOLULU

GECE İLE İLGİLİ İNANMALAR :

1 — Geceleri mezarlıktan, mezarlık ya-
nından geçmek iyi değildir. Ölüler ecinniler
yol kesermiş.
2 — Şubat ayının gecelerinde, kuzuya
benzer mahlûkun, insanları kendi ev halkın-
dan birinin sesiyle çağırıp uzak götürdüğünü
söylerler. Şubat geceleri dışarıdan gelen ses-
lere cevap verilmez.
3 — Geceleri tırnak kesmek iyi değildir.
4 — Geceleri sakız çiğnenmez. Çiğnenen
sakızın öjü eti yerine geçtiğine inanılır.
5 — Akşamdan sonra bir komşuya ağar-
tı (ayran, süt) verirken içine kömür atılır.
Mecbur kalınmadıkça başkasına ağartı veril-
mez.
6 — Geceleyin kimseye ateş verilmez.

HAYVANLARLA İLGİLİ İNANMALAR :

1 — Tavşanın uğur kesmesini iyi say-
mazlar.
2 — Kömüş (manda) sahipleri elma odu-
nunu yakmazlar.
3 — Kurtun uğur kesmesi iyi sayılır.
4 — Bir evcil hayvan kaybolduğu zaman,
kurt yemesin diye hocalara okutturularak
kurt ağza bağlatılır.
5 — Kedi elini yüzünü yıkar gibi yala-
nırsa misafir gelecek derler.
6 — Saksagan kapı önünde öterse mek-
tup gelir derler.
7 — Baykuşun ötüşünü uğur saymazlar.

YAĞIŞLA İLGİLİ İNANMALAR :

1 — Dua ile yağmur yağdırılacağına ina-
nılır. Yağmur yağmadığı zaman hacılarla ho-
calarla duaya çıkılır.
2 — Yılan yakılınca yağmurun yağacağı,
na inanılır.
3 — Dolu yağarken dışarıya saçayağı
atılır.
4 — Nisan yağmurunun şifalı olduğuna
inanılır.
5 — Uzun müddet yağmur yağmazsa şe-
hit kemiği ıslanır. Böyle yapılırsa Tanrı mer-
hamet eder, yağış yollarını.

ÖLÜLERLE İLGİLİ İNANMALAR :

1 — Evliyalardan, mezarlıardan yana dö-
nülerek abdest bozulmaz, bunu yapan çarpi-
lırmış.
2 — Mahalleeye yakın bir evliyanın, ora-

Reşadiyenin merkezinde ve köylerindeki
tipik inanmaları ortaokul öğrencileriyle top-
ladık. Daha doğrusu onlar benim verdi-
ğim direktiflere göre köylerinden malzeme-
ler getirdiler. Bu yazımızda inanmaların ge-
şitlerini vereceğiz. İleride bu inanmaların se-
bep ve doğuşlarını açıklamaya çalışacağız.

GÜNLERLE İLGİLİ İNANMALAR :

PAZAR :

1 — Pazar günü iş görmek iyidir. Yal-
nız dikiş dikmek günah sayılır.
2 — Yeni yapılan bir eve Pazar günü
taşınmak iyidir. Diğer günler taşın-
mayı iyi saymazlar.

PAZARTESİ :

Pazartesi günü iş görmeyi iyi sayar-
lar.

SALI :

1 — Salı günü işe gidilirse iş sallanır.
2 — Salı günü para veya ödünç eşya
vermezler. Alımı uzun sürer salla-
nır.
3 — Salı günü para veya eşya almak iyi-
dir. Tükenmesi ve kullanımı uzun
sürermiş.
4 — Salı günü bitki ekmezler.
5 — Hiç açılmamış bir şey Salı günü
açılmaz.

ÇARŞAMBA :

Çarşamba günü yapılan iş çullanır
derler.

PERŞEMBE :

1 — Perşembe günü yapılan iş pullanır
derler.
2 — Perşembe günü çamaşır yıkamazlar.

CUMA :

1 — Cuma günü işe başlamak iyidir. Yal-
nız biçki, dikiş günah sayılır.
2 — Cuma günü süpürge yapılmaz, ev
süpürülmez.
3 — Cuma akşamı okuyarak ateşe yağ
atarlar.

CUMARTESİ :

Cumartesi iş yapmak ve yola çık-
mak iyi değildir derler.

AREFE GÜNÜ :

Yıkılmak temizlenmek iyidir, dikiş
dikilmez.

Âşık Lütfi

Yazan : M. Halit BAYRI

İkinci Abdülhamidin saltanat devrine te-
sadüf eden 1897 senesinde Yunanlılara karşı
açılan savaşın Türk zaferiyle sona ermesi
münasebetiyle o zaman Anadolu ve İstan-
bulda yaşamakta olan saz şairlerinden birço-
ğunun destanlar tertiplemiş olduğunu biliyo-
ruz. Bu destanlardan şimdiye kadar bizim
tesbit edebileceğimiz yedi destanın altısı Se-
lânikli Felek Mehmet, Hemşinli Hafız, Şey-
hoğlu, İstanbullu Saffet Baba, İzmirli Ser-
vili, Uluburlulu Şem'i adlarındaki âşıklar ta-
rafından söylenmiştir; yedinci destanın ise şa-
iri belli değildir. Şimdi bunların dışında ay-
rı hâdise ile ilgili sekizinci bir destana rast-
lamış bulunuyoruz ki, otuz iki dörtükten mü-
rekkep olan bu destan şudur:

Dinleyiniz lütfen Yunanilerin
Başlayım halini size beyana;

min sâkinlerine hayır getirdiğine inanılır.

3 — Cenaze geçerken alçak yerde bulu-
nanlar büyümemiş. Onun için cenaze geç-
ken yükseğe çıkılır.

4 — Ölü çıkan evdeki bütün sular dökü-
lür. Komşu evler bile sularını tazelerler.

GURBETLE İLGİLİ İNANMALAR :

1 — Gurbete gidenin arkasından ev sü-
pürülmez.

2 — Gurbete gidenin arkasından su ser-
perler.

DİĞER İNANÇLAR :

1 — Kızılbaşların kestiği yenmez.

2 — Yılbaşı sabahı kimse kimseye var-
maz.

3 — Bir kimse iyi iş başardığı zaman
maşallah demeyenin çocuğu dilşiz olurmuş.

4 — Gelin eve yeni getirildiği zaman ka-
pıya yağ sürerler.

5 — Yemeğe Bismillâhla başlanmazsa,
şeytanlar midedeki gıdayı çekermiş.

6 — Kesilen saçlar toprağa gömülür.
Böyle yapılmazsa saçları kuşların tophıaca-
ğına sahibinin delireceğine inanılır.

Not: Bu inançların hepsi Reşadiyenin
her yerinde yoktur. Meselâ, kızılbaşın kestiği,
nin yenmeyeceğine sünni köylerinde, tavşanı,
nı uğursuzluk getireceğine alevî köylerinde
inanılır.

Zulmü itisafın o kanlıların
Muhtasaran yazdım ben şu destana.
Giritte fesadı uyandırdılar,
Yerli Rumlarını hep kandırdılar,
Yanlarına bu kâr kahr sandılar,
Kasideylediler İslâmiyana.

Yaktılar alçaklar bir hayli canlar,
Sönerek kül oldu çok hanumanlar,
Döktüler hasılı sel gibi kanlar,
Kalemin kudreti yoktur beyana.

Millet uğruna şevketmeabımız,
Terki hab eyleyip Padişahımız,
Emrü ferman etti ordugâhımız,
Tevdi oldu gayur bir kumandana.

Akdemce geçtiler biraz hududu,
Eşkîya çetesi, Yunan haydudu,
Arz oldu onların böyle vürudu,
Lüzum hasil oldu harbi ilâna.

Gönüllü yazıldı her taraftan bes,
Bıraktı evlâdü iyali bikes,
Din, Vatan yolunda fedâi herkes,
Geldiler hizmetçin ulu sultana.

Düşmanın zulümü canlara yetti,
Arslan yavruları hep harbe gitti,
Kalanlar da Hakka dualar etti,
Sarılıp Kur'anı Azimüşşana.

Açıldı hemen dem Yunan seferi,
Sevk eyledi devlet o an askeri,
Öyle asakir ki her bir neferi
Tabya hükmündedir bugün Yunana.

Her tarafta birden başlandı harbe,
Askerler müheyya düşmanı darbe,
O âcizdir alçak dayanmaz darbe,
Şüphesiz yakında gelir amane.

Geçtiler biadet sa'bülmürur yer,
Düşmanlar bu hali gördükçe ürker
Sahrular askerle doldu seraser,
Nail olduk şimdi pek büyük şâna.

Yekdiğeri ile vedâlaştılar,
Milona geçitte helâllaştılar,
Kahramanlar bunca dağlar aştılar,
Anlattılar İslâm nedir düşmana.

Tepeden muttasıl topu dövdüler,
Oradan düşmanı epey sürdüler,
Topçularımız da çok iş gördüler,
Etrafı verdiler toza, dümana.

Düşman Tırnavayı tahliye etti,
Herbiri bir yana çekilip gitti,
Çiğneyip bir yerin ezüp incitti,

Kabil mi müdafâ Osmaniya.
Alındı Tırnâva, hem de Tırhala,
Yunana bunlar bir büyük derd ola,
Şimdi İnşaallah Goloş, Fersala,
Fetholunur sürmez hayli zamana.

Kapandı düşmanın gayrı nefesi,
Tafrafüruşanın çıkmıyor sesi,
Bakın şu biedep Yunan fırkası,
İşte rezil oldu cihanıyana.

Gördüler her yerde olan zararı,
Kabul eylediler ârı firarı,
Zabitleri vermiş böyle kararı,
Fare gibi hepsi kaçtı bir yana.

Palikaryalara bakın ne oldu,
Korkudan yüzleri sararıp soldu,
Tisalya sahrası leş ile doldu,
Bu bir dersi ibret olsun Yunana.

Hazreti Peygamber eyledi imdat,
Olduk şükür olsun zaferle dilşat,
Ömrü şâhâneyle eylesin müzdat,
Dua eyleyelim Ulu Yezdana.

Miralay Vase gibi sergerde,
Şeriki cinayet avenesi hem de,
Yunanın başını soktular derde,
İsterlerse yine kıysınlar cana.

İhlâli âsâyış edip ne oldu,
Her biri ettiğin bin kere buldu,
Kâffesi de harman gibi savruldu,
Tamamen Balkanlar boyandı kana.

Unutmaz bir zaman Cenabı Hüda,
Hainlere ergeç çektirir ceza,
Tarumar olur hep leşkeri a'da,
Uğrayıp böyle bir kahri Süphana.

Nevşehire girdi asakir derhal,
Sekenei belde etti istikbal,
İyi muhafaza oldu ürzü mal,
Cümlesi dualar etti Sultana.

Badî şanı zafer eyleyip vezan,
Düşmanın ordusu oldu pür lerzan,
Besmele denildi, okundu ezan,
Yükseldi sedâlar şol asumâne.

Sarayında Sultan Hamidülhisal,
Emrü ferman etti yapılsın derhal,
Her bir levazımı olup istikmal,
Mecruh gazilere bir hastahane.

Ev ulu padişah, munyii devlet,
Fahreder seninle bu büyük millet,
Dikildi hamdolsun livayı nusret,
İnayetî hakla Yunanistana.

Hüdâva şükürler Osmanlıyız biz,
Gayet ile parlak unvanlıyız biz,
Meydanı gazada pek şanlıyız biz,

Gögsümüz veririz kahramanhaneye.

Hakkı Paşa kolu gördü hayli iş,
Yunanlılar artık tutmadı dikiş,
Başladı gitmeğe, nereye gidiş,
Diyarı ademe pek rezilâne.

Memduh Paşa kolu üçüncü fırka,
Şecaat gösterdi cidden bu halka,
Emanet olsunlar Cenabıhakka,
Bağlıdır kalbimiz Rabbi Mennane.

Haydarpaşa kolu gayet metindir,
Umum neferatı zeki, fatindir,
Cesuru bahadır, gayet halimdir,
Sayetti bunlar da ilâyî şâna.

Neşet Paşa ile hem Hayrı Paşa,
Bakmayıp gittiler dağ ile taşa,
Düşmanlar bu hali gördükçe şaşta,
Bir daha isterse çıksın meydana.

Miriliva oldu Seyfullah Paşa,
Sayei devlette sen de çok yaşa,
Döküp askerini hep başdan başa,
Düşmanı uğrattı seyfi berrane.

Yazdı bu destanı Lütfi bendeniz,
Kusuru çok ama affeyleyiniz,
Hulûsi kalp ile dua ediniz,
Olalım mazharı lütü Rahmane.

Şon dörtlüğünden anlaşılıyor ki bu des-
tan. Lütüfî adında bir âşık tarafından söylen-
miştir. Âşık Selâniklidir, mesleği de İmam-
lıktır. Ancak bu kadar az bilgi ile kendisini
tanıtmağa imkânı olmadığını itiraf etmek ge-
rektir. Âşık Lütüfinin başka eserleri var mı-
dır, varsa bunlar ne mahiyette mahsullerdir?
Bu cihet şimdilik karanlık olmakla beraber,
şairin yalnız bir destan söylemekte kalmamış
olacağını düşünmek her halde yersiz değildir.

Destanınun terkiibine bakılacak olursa
Âşık Lütüfî pek tecrübesiz bir şair sayılamaz
Yine destanına dayanılarak Âşıkın az çok tah-
sil görmüş olduğu iddia edilebilir, zaten İmam
olması da bunun bir delilidir. Başka mahsul-
leri elde edilinceye kadar Selânikli İman
Lütüfinin şairliği hakkında hüküm vermek el-
bette yanlış olur. fakat biz onun mânevî ve
edeblî mirasından herhangi bir parçaya bun-
dan sonra rastlanabileceğini pek ummuyo-
ruz.

1897 senesinde hayatta olduğuna göre
Âşık Lütüfinin 19. yüzyılın ikinci yarısın-
da doğmuş ve belki de yirminci yüzyılın ilk
senelerinde gözlerini hayata kapamış olduğu
tahmin edilebilir. Bu itibarla biz ona ondo-
kuzuncu yüzyıl âşıkları arasında yer verme-
yi tabii buluyoruz.

1097

Ankara'lı Aşık Ömer'in Atatürk'e Ağıtı

Yok gayri bizlere uyku dinek vay
Kime bel bağılyak kime döneç vay
Vay amansız ecel alçak felek vay

Türklük yüreğini dağlasın gayri
Cihan da bizimle ağlasın gayri

Ağla gözüm ağla yaşlar dil olsun
Kurumuş dereler başdan sel olsun
Çiçek kara açsın çayır küll olsun

Türklük yüreğini dağlasın gayri
Cihan da bizimle ağlasın gayri

En büyük en güzel en yiğit kayıp
Dereler denizler çağlar ağlayıp
Gökler de göz yaşı dökmezse ayıp

Türklük yüreğini dağlasın gayri
Cihan da bizimle ağlasın gayri

Bakışları şimşek gibi çakardı
Yarını görürdü düne bakardı
Kürsüya çıkdı mı arşa çıkardı

Türklük yüreğini dağlasın gayri
Cihan da bizimle ağlasın gayri

Her belâyı önlere arda atardı
Dermandı her derde hemen yeterdi
Babamızdı elimizden tutardı

Türklük yüreğini dağlasın gayri
Cihan da bizimle ağlasın gayri

Kaybını yıldızlar bilebileler
Kırıl kantaclar sola yeşeler
Kurt kuş duyup ölüsüne geleler

Türklük yüreğini dağlasın gayri
Cihan da bizimle ağlasın gayri

Millet atan gitti başın sağolsun
Ölümi devr açsın yeni çağ olsun
Dağlar birer birer yanar dağ olsun

Türklük yüreğini dağlasın gayri
Cihan da bizimle ağlasın gayri

Gitti her ocağın söndü alevi
Yer yüzü dediğin bir ölü evi
Cihan türbe olsa almaz o devri

Türklük yüreğini dağlıyor şindi
Cihan da bizimle ağlıyor şindi

Dönmüş denizler gözyaşı tasına
Dünya ortak çıkmış Türkün yasına
Her evden bir ölü çıkmışcasına

Türklük yüreğini dağlıyor şindi
Cihan da bizimle ağlıyor şindi

Gökler ağıtlardan titriyor kat, kat
Düştü üstümüze gerilen kanat
Onsuz dünya yarım insanlık sakat

Türklük yüreğini dağlıyor şindi
Cihan da bizimle ağlıyor şindi

Bizdendi sevinci bizdendi derdi
Biz uyurduk o biz-leri beklerdi
Uyudu nöbeti bizlere verdi

Türklük yüreğini dağlıyor şindi
Cihan da bizimle ağlıyor şindi

Gök düşün toprağa toza belensin
Mezarına gece yıldız elensin
Şehitler doğrulsun nöbet dolansın

Türklük yüreğini dağlıyor şindi
Cihan da bizimle ağlıyor şindi

Dünya hem kabir olur hem onu gömer
Yıldızlar kandildir semalar kemer
Sus boğula yazdın sus Aşık Ömer

Türklük yüreğini dağlıyor şindi
Cihan da bizimle ağlıyor şindi

(Behçet Kemal ÇAĞLAR)

Halk Hekimliği Dolayısıyla :

Dedem Konyalı Oğlakçı Hacı Hasan

Yazan : İhsan HİNÇER
Merhumun Torunlarından

Konya'lı attar Oğlakçı Hacı Hasan'ın babası ülemâdan Hacı Ahmet Efendi, anası Türkistan Beylerinden Hacı Mehmet Beyin torunu Oğlakçı adı ile mâruf eşrafdan şehir emini Süleyman Ağanın kızı Emine Hanım'dır. Hacı Hasan Efendi, tahsilini zamanının bir irfan yuvası olan Konya'da yapmıştır. O zaman, babası müderris olduğu için derslerinin arapça ve farsça kısmını babasından ve medrese hocalarından okumuştur. Gençliğinde dayısı Âsaf Efendinin de tahsiline vuku bulan yardımı ile zamanının edebiyat sahasında da orta makyasda bir tahsil görmüştür. Kendisi bu sayede oldukça edip, hatip ve negregu zevaddan idi, Hacı Hasan Efendi, memleketin ot. kök satan alelade bir attarı olmayıp, eski tıp ve kimya ilminden istih. raç eylediği derin bir ilm ile tıp, ecza ve kimya sayesinde oldukça ileri bir merhaleye yetişmiş, pratik bilgileri ile zamanında Konya'nın âdeta Lokman Hekim'i mesâbesinde yer almıştır. Bu vesile ile altmış yıl Kon. yahıların civar şehir ve köylerin sıhhatine hizmet etmiş, fakir ve fukaradan pek çok hayır dua almıştır. Bugün hâla kendisini hayır dua ile ananlar çoktur.

Hacı Hasan 1867 yılında Konya'da doğmuş ve 29 Kasım 1943 de İstanbul'da ölmüştür. Merkezefendi kabristanında medfundur.

Hacı Hasan Efendi gençliğinde çok mu. zipmiş, onyediy yaşında hacca giderken hac yolunda araba sürücüsünü güdüklayıp bayıltığını anlatırlar.

Hasan Efendide genç yaşlarında başlayan av meraki, ölüm yıllarına kadar devam etmiştir.

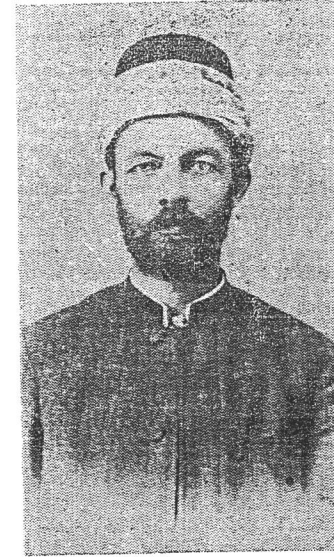
Oğlakçı'ya izafe edilen fıkralar toplansa birkaç cildi doldurmayı fazlasıyla yeter.

Hayatı hakkındaki bilgiyi, akrabamız Sudi Bey'den aldık. İlaç tertip ve tariflerini de Oğlakçı'nın üç kız ve üç erkek evlâdından halen hayatta bulunan tek kızının zevci Rüştü Bey'den temin ettik. Kendilerine teşekkür eder, merhum dedem burada rahmetle anmayı bir vazife telâkki ederim.

BİR AV MUZİPLİĞİ

Bir gün altı yedi arkadaş göle ördek avına gitmiye karar vermişler. Hasan Efendi

kimseye göstermeden arabaya bir miktar yapma (tezek) almış. Göl kenarında puslu kuran avcılar ay ışığında beklemeye başlamışlar. Hacı Hasan Efendi'nin attığı tezekler suya düştükçe avcılar hep birden ateş ederlermiş. Bu kadar atıştan sonra sabahle-

Oğlakçı Hacı Hasan, imamlık da yapmıştır. Yukarıda onun imamlık yaptığı zaman çektiği gençlik zamanına ait bir resmini görüyorsunuz.

yin su yüzünde ördek yerine tezek parçaları yüzmekte olduğunu görünce Oğlakçı'nın muzipliğini anlamakta gecikmemişler.

BU DA

Geçmiş zamanda, bir gün, Konya sokaklarında bir dellâl bağırması:

— Ey ahali, duyduk duymadık demeyin. Bundan sonra duvar diplerine, köşe başlarına apdest bozanlardan bir mecidiye nakdi ceza alınacaktır!..

Oğlakçı Hacı Hasan bu yasaktan sonra bir gün evine giderken, sıkışmış Girdiği ilk sokakta etrafına bakmış, kimsecikleri görmezken küçük abdestini bozmaya başlamış.

Tam işini bitirmiş, arkasına döneceği sırada omuzuna bir el dokunmuş. Dönünce, karşısın- da Belediye çavuşunu görmüş. Çavuş:

— Ver bakalım Hacasan Efendi, bir me- cidiyeyi, demiş.

O zaman Oğlakçı elini cebine atmış, ça- vuşun eline bir mecidiye koymuş, arkasından da bir çeyrek vermiş. Çavuş:

— Mecidiyeyi anladık, ya o çeyreği ne- den veriyorsun, demiş.

Oğlakçı'dan

— Oğlum, küçük aptesdimi bozarken, bir de gaz kaçırdıydım. O da onun parası ce- vabını almış.

DEMİN BEN HAKLIYDIM

Oğlakçı Hacı Hasan, bir gün İstanbul- dan getirdiği sandalını iki tekerlekli katır arabasına yüklemiş, arkadaşı Mustafa (İşbi- lir) Efendi ile ördek avına gitmiş. Avlanacak- ları gölün civarına gelince, ayaklarına çiz- meleri çekip, gıftelerini omuzlamışlar. Hava- dan bir yaban ördeği geçtiği sırada gıftele- rini ateşleyip, vurduklarını çantalarına yer- leştiriyorlarmış. Bu sırada Mustafa Efendi, bir ördek vurmuş, ördek gölün biraz içeri- sindeki sazlıkların arasına düşmüş. Mustafa Efendi onu almak için suya dalınca, oranın bataak olduğunu anlamış. Kurtulmak istedik- çe daha içeri battığını görmüş:

— Aman Hacasan, yetiş, kurtulamyo- rum, diye feryada başlamış.

Oğlakçı, vaziyeti şöyle bir tetkik etmiş. Bakmış ki vaziyet tehlikeli:

— Oğlum Mustafa, benim elimden ne ge- lir?

— Elini uzat ta tutup kurtulayım. Baş- ka türlü kurtulmama imkân yok.

Bu sırada Mustafa Efendi feryada ve bat- maya devam ediyormuş. Oğlakçı ümidini kes- tiği için:

— Oğlum Mustafa, sen gidiyon. Benden ne isten? Eğer, bir diyeceğin, vasiyetin filân varsa, sen onu söyle.

Mustafa Efendi, nihayet, Oğlakçı'dan ha- yır gelmeyeceğini anlayıp, bir hayli çalısıp çabaladıktan sonra selâmetle sahile çıkmış. Can haville Oğlakçının üzerine atılmış. Elin- deki gıftesini kafasına, sırtına vurmuş baş- lamış. O zaman Oğlakçı:

— Vur oğlum, vur Mustafa, erzanım, de- demiş, demin ben haklıydım, ama şim- di sen haklısın... Vur ülen, Vur Mustafa..

Oğlakçı'nın birkaç ilaç tertibi : BASUR VE GAZ İÇİN

Basur memesi ve soğuktan bağırsaklar, da yellere habs olup geceleri ağrı yapan san- cılara basur tozudur.

10 Kuruşluk Razyane

5 » Anason

20 » Sarı sabır

Müşavat üzere döğüp ve karıştırıp ak- samları yatmadan bir saat evvel bir kah- ve kaşığı alınacak olursa gece rahat eder ve hem de sabahleyin rahat aptest yapar.

DİZANTERİ İÇİN

10 Dirhem Simarop

10 » Zambak arabı

10 » Geyik boynuzu

Günde fincan. 2 sabah, 2 akşam alına- cak.

25 dirhem sarı katranı su değmedik des- tiye koyup ateşte evire çevire kızdırıp 3 de- fa bu desti çalkalanıp su yerine içmeli.

Akşehir'li Hacı Ömer'in hastalığı nihayet bundan geçmiştir. Bir daha bu hastalığı gör- memiştir.

EKZAMA İÇİN

5 Dirhem Ardıç tohumu

5 » Isırgan »

5 » Deve dikenli tohumu

5 » Defne »

Yalnız defne tohumu çift kavruşacak dö- gülecek elenecek ve diğer ilaçlar bir defa dö- gülecek 60 dirhem Podra şeker (lokum şe- ker) karıştırıp gece yatarken bir çorba ka- şığı yiyip üzerine bir bardak su içilecek.

GÖĞÜS TUTUKLUĞU İÇİN

5 Dirhem Bağdırı kara

200 » İncir

3 okka suda yarısı kalıncaya kadar kay- natılacak ve kalan bir buçuk okka suya 5 dirhem bağdırı karayı koyup bir okka ka- lıncaya kadar kaynatılacak. sabah akşam bi- rer fincan içilirse göğüs illeti geçmiş olur.

ŞEKER HASTALIĞI İÇİN

Hiyar. (Salatalık) dereceyi düşürür, mü- cerreptir.

SANCILI BASUR İÇİN

Gangal dikenli tohumu döğülüp sabah ak- şanı bir kahve kaşığı alınırsa memeler kurur ve sancı kesilir.

Araştırmalar :

Karaca Oğlan'ın Yayınlanmamış Şiirleri

— VI —

Yazan : Cahit ÖZTELLİ
Konya Ticaret Lisesi Edebiyat Öğretmeni

Aşağıya aldığımız koşma, geçen yüzyı- lın ortalarında yazılmış bir cönkten alındı. Sadettin Nüzhet'in kitabında varsa da (No: 222) bizim verdiğimizden çok değişik ve bir dörtlülük fazladır. Bozulduğunu bazı sözlerin- den anladığımız bu koşmanın ilk şekli bizim şimdi verdiğimizizdir.

14

Sabahtan uğradım ben bir güzele
Güzel yohsa uykuların kaçtı mı?
Hayli zaman oldu ben bu yerden gideli

(1)

Yohsa meylin yâd ellere düştü mü

Kâtipler oturmuş ismini yazar
Kadir Mevlâm ana eylemiş nazar
Benim yârim melül, mahzun çok gezer
Bümem aşkın dolusundan içti mi?

Karaca Oğlan eydür, yol büke büke
Döndürmüş boynunu yalvarır Hak'ka
Elinde bir deste gül koka koka
Dağlar, senden yedi benim geçti mi?

Aşağıya aldığımız koşmanın cönkte, ilk dörtlülüğü iki mısra ile son dörtlülüğü eksik ise de üzerinde şairin adı yazılıdır. Üslup ve ifa- deden Karaca Oğlan'ın olduğu belli. Bu ayak- ta, Sadettin Nüzhet'in kitabında birkaç şiir varsa da bizim verdiğimiz onlardan ayırdır.

15

Kapunun ardında kınalı el gördüm

.....
.....
Uğrun uğrun kekilerin salar var (2)

Bir mektup yolladım benli Hörü'ye
Elâlem icinde girdi sürüye
Kolumdan tuttu da itti içeriye
Dilim söyler amma kalbimde neler var.

Alçacak dağları engin sanırdım
Böyüğü küçüğü dengim sanırdım
Ben kendimi elden yangın sanırdım

(3)

Dahi (dünyada) benden yangın neler var.

Üçe dağ başında yanar bir ışık (4)
Âşık olan âşık, bekler bir eşik (5)
Bir buğday benizlim, zülfü dolaşık
Gitme ağam deyü yolum bağlar var (6).

Aşağıya aldığımız koşma (Ülkü, sayı 85 ile S. Nüzhet'in kitabında No: 389'da varsa da çok değişiktir. Bizimkindi ikinci dörtlü- gün bir mısra ile bazı kelimeleri eksiktir. Bu kısımları S. Nüzhet'ten alarak parantez içine koydum. Karaca Oğlan gibi pek önem- li bir şaire ait en küçük bilgi ve varyant- ların her zaman yayınlanması gereklidir. Bu bakımdan, edebiyat tarihçisine malzeme ve- recek olan yazılarımızı, en küçük ayrıntıları- na kadar göz önünde bulundurarak hazırlıyo- ruz. Her iki varyantta da kafiye yoktur.

16

Bir yiğit siladan çıkmalı olsa
Acısı yüreğinden çıkmaz silanın
Varup gurbet ilde mekân tutarsa
Hayali gözünden gitmez silanın.

Ovalar, ovalar, engin ovalar
(Gözüm yaşı birbirini kovalar)
(Gülistan içinde) bülbül yuvalar
Çarşısı pazarı kokar silanın.

Gidi rakıp bize kasdile bakar
Biz öksüz kulları odlara yakar
Her sabah her sabah mis gibi kokar
Toprağı taşı kokar silanın.

Karac'oğlan eydür, gelenler gider
Vâdesi yetenler borcun öder
Kuşlar silaya yılda bir kez gider
Anlar da terkin komaz silanın (7)

1. İki hece fazla — 2. Uğrun: Gizli — Kekil: Kâkül e 3. Yangın: Âşık, sevdâk — 4. Üçe: Yüce, yüksek — 5. İkinci (âşık) saz şairi anlamında- dır. — 6. Ağam: Beyim, efendim, kocam, sevdi- ğim anlamına bugün de kullanılır. — 7. Terkin komak: Terketmek, bırakmak.

Yenicarmutçuk Köyü Bilmeceleri

- I -

Yazan : Mehmet BAHÇEOĞLU

Her köy öğretmeni bulunduğu yerin halk bilgisini toplamış olsa; köylerimizden ciltler dolusu derleme olur. Köy öğretmenin bu imkân sebebi çocuklarla, köy halkı ile samimi bir temasta olmasındandır. Öğretmen köyüye ve muhitine kendini sevdirdi mi o bölgede gayet müsbet çalışmalar yapabilir. Köy çocukları ise o havanın az, çok halk bilgisini ortaya koyarlar. Çocuklar kendi aralarında birbirlerine bilmeceler sorarlar. Böylece neşeli zamanlar geçirirler. Hattâ aralarında bilmeceler yarışları yaparlar. Sıra ile karşılıklı sorarlar ve cevaplarını yine karşılıklı olarak verirler. Başta birisi, yanında bulunanların hepsine bilmeceleri sorar, bilirlerse sıra ondan geçer. Sıra sağdan dolaşır. Bilemezlerse cevabını sorandan isterler, O da bir yer ister. Bu yer verilirse şöyle bir tekerleme söyler.

..... beri gel
Ala tokmağını al da gel
Ben bir kır ata binem
Siz bir uyuz tazıya binin
Uyuz tazı yıkılsın
Burnu toprağa tıkılsın

der ve cevabını söyler. Sıra onun sağında kine geçer. Sağındaki bilmeceleri bilmiyorsa onun sağına geçer ve devam eder. En çok yer alan birinci seçilir.

Bu çocukların bir çeşit eğlencesidir. Bu gibi eğlenceleri hoş vakit geçirmek için bilyükler de yaparlar. Buna benzer birçok eğlence çeşitleri vardır. Bunlara zamanla temas edeceğiz. Büyükler odaya gelen yabancılara ekseriya bilmeceler sorarak cevap isterler. Böylece onun bilgisini yoklarlar. Bilmeceleri sorma karşılıklı olursa daha heyecanlı olur ve fazla ilgi toplar. Bilmeceleri çok bilen kişi karşılaşırsa bu daha enteresan olur. O da iki guruba ayrılarak yenilen taraf, neye karar verilerse onu yapar.

Söyledikleri bilmeceler ya kendi öz malları veya o bölgenin veya başka bir yerden duyulmuş olabilir. Aşağıda topladığım bilmeceler oranın veya o bölgenin olduğunu tahmin ettiklerimdir. Bunlardan başka söylenenler varsa da o bölgenin olmadığı anlaşılabilir.

çıkartılmıştır. Belki bunların içinde de başka bölgeden gelen vardır. Fakat söylenme tarzı değişmiştir.

- 1 — Melmelecik
Yol daracak
Dört öküzçük
Bir danacak
(Cenaze)
- 2 — Yir yir doymaz
Seni uyutmadan uyumaz.
(Ateş)
- 3 — Yedi delikli tokmak
Bunu bilmeyen ahmak.
(Kafa)
- 4 — Bir kuzum var cansız
Boğazlasam kansız
Kendi imansız
Äleme iman yetiştirir.
(Saat)
- 5 — Diz çöktüm önüne
Uydurdum deliğine
(Sandık)
- 6 — Gece kalkar
Gündüz sarkar
(Kapı mandalı)
- 7 — Çıncınlı hamam
Kubbesi tamam
Bir kız aldım
Babası imam
(Saat)
- 8 — Yaş soktum, kuru çıktı.
(Fırın süngeri)
- 9 — El kadar biley taşı
İçinde beyler aşısı
(Yumurta)
- 10 — Diş diştir ama, diş değildir
Beyazdır ama kar değildir.
(Sarmısak)
- 11 — Kat kattır ama katmer değildir,
Kırmızıdır ama biber değildir.
(Gül)
- 12 — Tepesi kalın, dibi ince;
Fare deliğine girince
(Kaşık)
- 13 — Küçükçük nişadır
Herkesi giydiren kuşatır
(İğne)

AY HAKKINDA İNANMALAR

Ankara'da

- XI -

Yazan : Nihat BEDİ

Ankara'da güzel aya benzetirler, meselâ ay gibi güzel kız, ay parçası gibi delikanlı derler. Ay insan suretinde yaratılmıştır. Ay, halk arasında erkek ve binaenaleyh cesur telâkki edilir. Bu hususta şu hikâyeye rivayet olunur. Allah iki kardeş yaratmak ve bunları gece ile gündüzü beklemeye memur etmek istemiş. Kadın gecenin karanlığından korktuğunu, kendisinin gündüzü beklemeye memur edilmesini dilemiş ve bu suretle güneş olmuştur. Gecenin vahşi karanlığından korkmayan erkek olduğu için ay da erkektir.

Aya dair halk arasında söylenen mâniler şunlardır:

Ay doğar aşmak ister

- 14 — Üç öküzüm var:
Birisi gitti gelmez,
Birisi yer doymaz,
Birisi oturur kalkmaz.
(Duman, Ateş, Kül)
- 15 — Altı mermer, üstü mermer,
İçinde bir bülbül oynar.
(Ağız, dil)
- 16 — Altı tahta, üstü tahta
İçinde bir kara zohta
(Kaplumbağa)
- 17 — Bir nedir, beş nedir? (Namaz)
Dolu nedir, boş nedir? (Dünya)
On beşinde kâmil
Otuzunda genç nedir? (Ay)
- 18 — Ey melemez melemez
Ocağı görünce belini alamaz.
(Sade yağ)
- 19 — Çam altında mum mum
(Çiğdem)
- 20 — Yaz ile güz arasında
İki kulak ot biter
Ölüye farz
Diriye sünnet
(Pamuk)
- 21 — Sekiz köşe, beş değil
Başı sudan hoş değil
(Şeker)

(DEVAM EDECEK)

Al yanak yaşmak ister
Şu benim deli gönlüm
Yâre kavuşmak ister.

Ay doğar çini mini
Öpem ağzın içini
Dün gece nerde idin
Gönlümün güvercini.

Ay doğar sini sini
Ben sevdim birisini
Cellât boynumu vursa
Söylemem doğrusunu.

Ay doğar bedir Allah
Bu sevda nedir Allah
Ya benim muradım ver
Ya bana sabır Allah.

Ay aydıdır mestidir
Evleri yol üstüdür.
Gel geç bizim kapıdan
Ko desinler dostudur.

Ay doğdu batmadı mı
Elâ göz yatmadı mı
Seni yaradan Allah
Beni yaratmadı mı?

Ay doğar ayan ayan
Yollara düştüm yayan
Duşuna girmez iken
Koynuna girdim uyan.

Ay doğar Giresundan
Bulutlar arasından
Yavrum bir seftali ver
Kaşların arasından.

Aya bak yıldıza bak
Suya giden kıza bak
Kız Allahı seversen
Yüzün döndür bize bak.

Ay bir bakıma göre kız telâkki olunur. Güneşin hristiyan ayın müslüman olduğuna iddia edenler de vardır. Ayın tutulması fevriadır. Ay tutulduğu zaman bir takım periler, cinler ayın etrafını kaplıyarak ışığın yayılmasına engel olurlarmış. Bu sebeple ayı bu perilerin cinlerin elinden kurtarmak için ay tutulunca göğe silah atarlar. Ay kurtulunca halk, atılan silâhlardan perilerin, cinlerin korkup kaçtığına inanır.

Türk Halk Musikisi ve Oyunları'nın

YUGOSLAVYA'DA GÖRÜLEN TESİRLERİ

— II —

Yazan : Halil C. OĞULTÜRK

Mecmuamızın 85 inci sayısında başladığım yazının ikincisi olan burada daha evvel adlarını verdiğimiz oyunların sözlerini yazıyorum. Kelimeler Prizren'de söylendiği gibi yazılmıştır.

RAMİZE

Bir evler yaptirdim Ramizem
hamama karşı
Surunursun, giyinirsin sen
bana karşı
Bir evler yaptirdim Ramizem
sazdan samandan
İçine girilmez Ramizem
tozdan dumandan.

YALELLİ

Dere geliyor dere yalelli yalelli
Kumunu sere sere yalelli yalelli
Ala dere guture beni yalelli yalelli
Eski oldugum yere yalelli yalelli
Armut dalda bir iki yalelli yalelli
Sayın bakın on iki yalelli yalelli
Amanın aman zamanın zaman
Bizim dugun ne zaman yalelli yalelli

DEĞİRMENCİ

Kız
Aman degirmenci, canım degirmenci
Sırma gibi saçlarım var
O da senin olsun
Ugudesin boğdayımı

Erkek

Olmaz kadıncık olmaz
Oluklara su dolmaz
Arkadaşlar kayıl olmaz
Al git boğdayını.

Kız

Aman degirmenci, canım degirmenci
Ne da beyaz gerdanım var
O da senin olsun
Ugudesin boğdayımı.

Erkek

Olmaz kadıncık olmaz
Oluklara su dolmaz
Arkadaşlar kayıl olmaz
Al git boğdayını.

Bu oyuna iştirak eden bir erkek, bir kız birlikte ve erkek önde olmak üzere oyun yerini bir defa dolaşıyorlar. Bu dolaşmadaki yürüyüş bizim üç ayağın benzeridir. Yalnız bir sekme ilâvesi vardır. Karşı karşıya duruyorlar evvelâ kız beyiti okuyor; söylediği sözleri elleriyle işaretler ilâve ederek hareketle ifadeleştiriyor. Arkasından erkek ağır tavırlarla cevap veriyor ve yine baştaki gibi dolaşıyor.

EY GAZİLER

Ey gaziler yol gorundi
aman aman
Yine gonlum var sende
Altım çamur ustum hamur
aman aman

YİNE GONLUM VAR SENDE ÇİFTETELLİ - KADİFE

YASTIK
Kadife yastığım yok
Odana bastığım yok
Kitaba el basayım
Senden gayri yârım yok.

Mangalım var kulum yok
Bulbul oldum dilim yok
Ağlamaktan guzlerimde
Guzlerimde yaşım yok.

Burada şunu görüyoruz ki bizde söylenen türkünün nakarat kısmı Prizrende bilinmiyor. Arada söylediğimiz nakarat kısmını ne zaman ve ne vesile ile ilâve ettik?

AYNALI PEMBE

Aynalı Pembe sana mı derler?
Hayde bakalım hayde
Oyun atalım hayde
Tazelerde suyleyecek, dimpala, dimpala.
Şimdiye kadar yazdığım güftelerin müzikleri (besteleri) tamamen bizde halk arasında söylendiği gibidir.

Ecdadımızın 500 sene hâkimiyeti altında kalan bu ülkede her sahada tesirimizi görüyorum. Halk türkülerinde bulunan kelimeler hâlâ olduğu gibi Yugoslav lisanında kullanılmaktadır.

Prizrende oyunlara refakat eden müzik

Bey Oğlu Ali

Derliyen : Hüsnü YILDIZ

(Anlatan: Serik İlçesi'nin Zaimler Köyünden Şükriye Yıldız. 41 yaşında.)

Bir varmış, bir yokmuş fakir bir baba ile üç kızı varmış. Baba hiç askere gitmemiş. Günlerden bir gün askere çağrılmış. «Şimden sonra ben nasıl askerlik yaparım» diye düşünmeğe başlamış. Bir gün yine böyle düşünürken yanına büyük kızı gelmiş. «Baba böyle ne düşünürsün» demiş. Babası da: «Ben düşünmiyeyim de kim düşünüsün. Beni askere çağırıyorlar. Şimden geri ben nasıl askerlik yaparım.» diye cevap vermiş. Kız da: «Hay baba hay!.. Bana bir koca buluverdin sanmıştım.» demiş. Kızının bu sözüne karşı baba hiddete gelerek: «Sağul karşımdan!.. Gözüm bir daha seni görmesin!..» diyerek yanından kovmuş. Ertesi gün ortanca kızı gelmiş. «Baba ne düşünürsün?» demiş. Baba da: «Ne düşünüyüm kızım, beni askere çağırıyorlar. Şimden geri ben, nasıl askerlik yaparım.» demiş. Kız: «A!.. Ben de babam bana bir koca bulmuş sandım.» demiş. Baba daha çok hiddetlenerek kızını yanından kovmuş. Üçüncü gün, küçük kız gelmiş. «A benim biricik babacığım!.. Neye böyle düşünürsün» deyince babası (öfkeli öfkele): «İkiniz koca istiyormuş, sen de öyle diyecek değil misin? Defol karşımdan!..» diye paylamış. Fakat kız söylemesi için ısrar etmiş. Babası da çaresiz kalarak söylemiş. Küçük kız: «Hiç düşünme baba, ben yaparım, senin yerine ben askere giderim. Yeter ki sen sağ ol.» demiş.

Aradan günler geçmiş. Nihayet askerlik gelip, çatmış. Kız asker urubalarını giyip, askere gitmiş. Yalnız adını «Ali» olarak kaydetirmiş. Ali, askerde çavuş olmuş. Subayı da bir bey oğlu imiş. Subay Ali ile arkadaş olmuş. Ali ile yer, Ali ile gezermiş. Arkadaşlık derin bir aşkla nihayetlenir. Bey oğlu Ali'ye âşık olur. Öyle ki Ali'nin gözleri O'nun gözünde; bir kız gözü, ateşle yakan bir âfet imiş. Bey oğlu dayanamayıp, annesinin yanına gelmiş. «Anneciğim, anneciğim!..» demiş. Ve devam etmiş:

Alim'in gözleri kız gözleri
Yaktı kavurdu bizleri
demiş. Annesi de: «Oğlum onu sen, Sümbül dağına götür. Sümbülü çok toplarsa kızdır, az toplarsa erkektir.» demiş. Ali'nin bir tazesisi varmış. İştiklerini Ali'ye diyiverirmiş. Bey oğlu'nun anasının söylediklerini olduğu gibi Ali'ye gelip söyleyivermiş. Ertesi gün Bey oğlu Ali'ye gelip: «Bugün Sümbül dağına, sümbül toplamağa gidelim.» demiş. Ali de: «Biz kız mıyız ki sümbül toplayalım» demiş. Bey oğlu «Canım kız olan mı sümbül toplar? Hem vakit geçirir, hem de sümbül toplamış oluruz» demiş. Ali «Peki» demiş. Sümbül dağına sümbül toplamaya gitmişler. Beyoğlu birkaç demet sümbül topladığı halde Ali, ancak eline bir tanecik sümbül almış. koklamakta imiş. Akşama doğru çadıra dönmüşler. Bey oğlu anasına gelip:

Anacığım anacığım
Alim'in gözleri kız gözleri
Yaktı kavurdu bizleri

demiş ve ilâve etmiş. «Ne sümbülü anacığım, ne sümbülü. Bir tane kopardı, başka koparmadı bile» demiş. Anası: «Oğlum bir de "mercan" toplamaya götür. Eğer merca-

âletlerinin başında Davul ve Zurna geliyor. Şimdi Klarnet zurnanın yerine geçmiştir. Çünkü eski zurnacılar ölmüş ve yerine gençlerden yetişmemiştir. Halk Zurnayı çok sever. Makedonya müziği tamamen bizim müziğimizdir. Burada Zurna çalınmakta ve Davul ona refakat etmektedir.

Şu Makedonya türküsündeki Türkçe kelimeler aynı mânaya gelerek kullanılmak. tadır.

OY DENOYKO, AŞIK DUŞO

Oy denoyko, aşık duşo,
Aşık sam ti negda bio,
Pod pencere dolazio
İ od stare mayke krio.

Ti izaçi, aşık duşo,
Na kayrick ovay mali,
Gde sino nekad sevdı sali,
Şerbed pili i plakali.

Evo sam ti opret deş'o
Nebi i sırteu i yeka naş'o
Bolnoy duşi rahmet dao
İna tvoje grudi pao.

(DEVAM EDECEK)

nı fazla toplarsa kız az toplarsa oğlandır.» demiş. Tazi Ali'ye gelip her şeyi söyleyivermiş. Ertesi gün Bey oğlu Ali'ye «Mercan toplamaya gidelim.» demiş. Ali de razı olmuş ve mercan toplamaya gitmişler. Ali bir tane mercan alıp dişinin kovuğuna koymuş. Bey oğlu ise, bir mendil toplamış. Bey oğlu Ali'ye bakmış ki bir mercan almış. Onu da dişinin kovuğuna koymuş. Çadıra dönmüce bey oğlu anasının yanına gelip:

Anacığım anacığım
Alım'ın gözleri kız gözleri
Yaktı kavurdu bizleri

dedikten sonra. «Ne mercanı, ne mercanı anacığım» demiş. «Bir tane mercan aldı, onu da dişinin kovuğuna koydu» demiş. Anası da: «Öyle ise bir defa da altına yeşil ot koyup, yatın. Eğer kız ise ot daha çok solar, oğlan ise az solar» demiş. Tazi da gelip oğlanı tekrar Ali'ye deviyerir. Bey oğlu Ali'ye: «Ali bugün ot üzerinde yatacağız» demiş. Tabii Ali de razı olmuş. Akşam olunca yeşil ot üstüne yatmışlar. Ali altındaki otları su bayının haberi olmadan değiştirmiş. Sabah olunca bey oğlu ne görsün. Otlar hiç solmamış. Hemen anasına gelip: «Ne solması anacığım ne solması. Yemyeşil» demiş. Anası da: «Ne söyleyeyim oğul ne söyleyeyim, ne söyleyeyim» demiş ve ilâve etmiş. «Daha terhis olmasına çok mu?» demiş. Bey oğlu: «Anacığım hemen terhis olacak.» demiş. Anası: «Madem ki terhis olacak, hamama gidip, yıkanın» demiş.

Bey oğlu ertesi gün Ali'ye gelip: «Ali bugün son gün. Bir de hamama gidelim de öyle ayrılalım» deyince Ali «Olur» demiş. Tutmuşlar hamamın yolunu. Bey oğlu hamama varınca çabucak soyunmuş. Ali ise bir, bir düğmesini çıkarır, bir öteki düğmesini çözer, geçirir. Derken Bey oğlu yakanma odasına girmiş. O sıra Ali eline bir kâğıt alarak mektup yazmaya başlar. Mektuba da, yazdığı şudur:

Yaz geldim güz giderim
Kız geldim vız giderim.

Pusulayı katlamış hamam tellâkına, Bey oğluna verivermesi için teslim etmiş ve hamamdan çıkup gitmiş.

Gelelim Bey oğluna. Bakmış ki Ali hâlâ gelmiyor. Canı sıkılmış. Kurunup, giydikten sonra hamamcıya ücretini ödemiş. Tam çıkacağı sırada, hamam tellâğı eline pu-

sulayı tutuşturmuş. Bey oğlu pusulayı açıp, bir göz atınca parmağı ağzında kalmış. Nasıl kalmasın. Onun Ali'si erkek değil, kızmış. O'nu deli divâne eden Ali O'na ne yazmış:

Yaz geldim güz giderim
Kız geldim vız giderim.

Bey oğlu buna karşı dudaklarından şunu fırlatmış:

Ali'min gözleri kız gözleri
Ateşle yaktı kavurdu bizleri

Hemen anasının yanına koşmuş. Anası na: «Ah anacığım, ah anacığım! Ali kızımış» demiş ve çırpınmağa başlamış. Fakat ne çare... İş işten bir kere geçince...

Bey oğlu askerliği bitirince, biraz çerçi takımı alıp, Ali'nin yolunu tutmuş. Az gitmiş, uz gitmiş. Dere tepe düz gitmiş. Günlerden bir gün Ali'nin köyüne gelmiş. Evin birinin önünden geçerken: «Çerçi var, aynalar var, taraklar var, inciler var, boncuklar var!» diye bağırmağa başlamış. O sırada çerçi sesini duyan kız da pencereye çıkmış. Bir bakmış ki Bey oğlu. Kahkahayı koyuvermiş. Arkasından da «Çerçi, çerçi» diye çağırmış. Oysa ki çerçi de onu tanımış. (Kız gülerken dışındaki mercanı görmüş de çerçi bu yüzden kızın Ali olduğunu tanımış). Boş bulunup ağzından şu sözleri çıkarıvermiş:

Yaktı ateşe döndürdü bizleri
Ali'min gözleri kız gözleri.

Ertesi gün köyün büyüklerine baş vurup, kızı babasından istemiş. Babası kızı vermemiş. Nuh der de Peygamber demezmiş. Öte çarpılıp, beri çarpıldıktan sonra nihayet gönüllü olmuşlar. Ama Bey oğlu da kendinden geçmiş. Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar. Bey oğlu Alisine kavuşmuş. Kızı alıp, memleketine götürmüş.

Memleketeye varınca, tekrar ziyafetler verilmiş, şenlikler yapılmış. Onlar ermiş müradına, biz çıkalım kerevetine.

ABONELERİMİZE :

Yıllık abonelerimizin, 84 ü sayımızda biten abonelerini yenilemek için yeni yıla ait abone bedellerini göndermeleri rica olunur.

APARTMAN
DAİRELERİ

ZENGİN PARA
İKRAMIYELERİ

YÜNLÜ-PAKUKLU
SATIŞLARIMIZDA
%10 TENZİLAT

SÜMERBANK